

ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK EN
VERKENNEND BOORONDERZOEK

HOUTSWEG 12

TE NEDERWEERT-EIND

GEMEENTE NEDERWEERT

DIT RAPPORT BESTAAT UIT TWEE DELEN:

- ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK, UITGEVOERD DOOR ECONSULTANCY BV
- INVENTARISEREND VELDONDERZOEK IN DE VORM VAN EEN VERKENNEND BOORONDERZOEK, UITGEVOERD DOOR ARC BV

ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK
HOUTSWEG 12
TE NEDERWEERT-EIND
GEMEENTE NEDERWEERT

Project: NED.BER.ARC
Rapportnummer: 09111747
Status: Versie 1.1
Datum: 6 januari 2010
Opdrachtgever: Bergs Advies BV
Dorpstraat 55
6095 AG Baexem
Tel. 0475 - 494407
Fax 0475 - 492363
Contactpersoon: Dhr. P. van Lier

Uitvoerder: Econsultancy bv
Rijksweg Noord 39
6071 KS Swalmen
Tel. 0475 - 504961
Fax 0475 - 504958
Mail Swalmen@Econsultancy.nl
Opsteller: Drs. M. Stiekema
Kwaliteitscontroleur: Dhr. E. Zwerver

COLOFON

archeologisch bureauonderzoek
Houtsweg 12 te Nederweert-Eind
in de gemeente Nederweert

Auteur: Drs. M. Stiekema

In opdracht van: Bergs Advies BV

Autorisatie: Dhr. E. Zwerver

© Econsultancy bv, Swalmen, 6 januari 2010

Foto's en tekeningen: Econsultancy bv, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Econsultancy bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Administratieve gegevens onderzoeksgebied

Projectcode en nummer	09111747 NED.BER.ARC
Toponiem	Houtsweg 12
Opdrachtgever	Bergs Advies BV
Gemeente	Nederweert
Plaats	Nederweert-Eind
Kadastrale gegevens	gemeente Nederweert, sectie R, nummers 1297 (ged.), 1298 (ged.) en 1308 (ged.)
Kaartblad	58A
Coördinaten	181.739 / 364.809 181.778 / 364.743 181.723 / 364.706 181.677 / 364.778
Bevoegde overheid	Gemeente Nederweert, mevr. M. Houtappels
Deskundige namens de bevoegde overheid	ArchAeO, dhr. F.P. Kortlang
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code)	38.788
Beheer en plaats documentatie	Econsultancy, Swalmen
Uitvoerders	Econsultancy, Drs. M. Stiekema
Datum	6 januari 2010

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
2.	DOELSTELLING EN METHODIEK	1
2.1	Onderzoeksvragen	1
2.2	Methoden.....	1
3.	RESULTATEN	2
3.1	Afbakening van het plangebied	2
3.2	Beschrijving van het huidige gebruik.....	2
3.3	Beschrijving van het historische gebruik	3
3.4	Aardwetenschappelijke gegevens	4
3.5	Archeologische waarden	5
3.6	Gespecificeerde archeologische verwachting	8
4.	CONCLUSIES.....	9
5.	ADVIES	10
	LITERATUUR.....	11

BIJLAGE 1: Archeologische en geologische perioden

BIJLAGE 2: Archeologische monumenten

LIJST VAN AFBEELDINGEN

Afbeelding 1	- Locatie van het plangebied
Afbeelding 2	- Detailkaart van het plangebied
Afbeelding 3	- Historische kaart uit 1837-1844
Afbeelding 4	- Geomorfologische kaart van Nederland
Afbeelding 5	- Bodemkaart van Nederland
Afbeelding 6	- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
Afbeelding 7	- IKAW, monumenten en waarnemingen
Afbeelding 8	- Archeologische verwachtingskaart voor de gemeenten Weert en Nederweert

LIJST VAN TABELLEN

Tabel I.	- Geraadpleegd historisch kaartmateriaal
Tabel II.	- Aardwetenschappelijke gegevens plangebied
Tabel III.	- Archeologische (indicatieve) waarden
Tabel IV.	- Gespecificeerde archeologische verwachting

1. INLEIDING

Econsultancy heeft in opdracht van Bergs Advies BV een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied gelegen aan de Houtsweg 12 te Nederweert-Eind in de gemeente Nederweert. Het verkennend veldonderzoek heeft Econsultancy laten uitvoeren door ARC bv, waarvan de resultaten als een aparte rapportage zijn bijgevoegd.

In het plangebied zal een uitbreiding van het aangrenzende agrarisch bedrijf worden gerealiseerd. Het archeologisch onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2. DOELSTELLING EN METHODIEK

2.1 Onderzoeksvragen

Het doel van het bureauonderzoek is om inzicht te verkrijgen in de specifieke archeologische waarden van het plangebied. Hierbij wordt de beschikbare informatie op het vlak van historische geografie, cultuurhistorie, geologie en archeologie bestudeerd. Op basis van deze informatie wordt een gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied opgesteld. Op basis van deze gespecificeerde verwachting wordt een advies gegeven welk is afgestemd op de verwachte bodemverstoring.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is er bekend over bodemverstoringen ingrepen binnen het plangebied uit het verleden? Is er bijvoorbeeld informatie bekend over vroegere ontgravingen, bodemsaneringen, egalisaties, diepploegen of landinrichting?
- Ligt het plangebied binnen een landschappelijke eenheid, welke vanuit archeologisch oogpunt een specifieke aandachtslocatie kan betreffen (zoals een relatief hoge dekzandkop of -rug, nabij een veengebied, een beekdal)?
- Wat is de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied?

Het bureauonderzoek is uitgevoerd op 6 januari 2010. Meegewerkt hebben: drs. M. Stiekema (senior prospector) en dhr. E. Zwerver (kwaliteitscontroleur).

2.2 Methoden

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen en normen zoals aangegeven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1, augustus 2006), vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie, ondergebracht bij de SIKB te Gouda. Voor de uitvoering van het bureauonderzoek gelden de specificaties LS01, LS02, LS03, LS04 en LS05. De resultaten van dit onderzoek worden in dit rapport weergegeven conform specificatie LS06.¹

¹ Beschikbaar via www.sikb.nl

Binnen dit onderzoek zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- afbakening plangebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik (LS01);
- beschrijving van de huidige situatie (LS02);
- beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03);
- beschrijving van bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens (LS04);
- opstellen van een gespecificeerde verwachting (LS05).

3. RESULTATEN

3.1 Afbakening van het plangebied

Het plangebied ligt op circa 0,5 km ten zuidwesten van de kern van Nederweert-Eind en heeft een oppervlakte van circa 5.000 m². Het wordt begrensd door het agrarisch bedrijf aan de Houtsweg 12 in het zuiden en akkerland in het westen, noorden en oosten. Het onderzochte gebied bevindt zich binnen een straal van circa 1.500 m rondom het plangebied (zie afbeelding 1 en 2).

In het plangebied is de bouw van één of twee bovengrondse meststals en een varkensstal gepland. Hierbij zal een groot deel van het plangebied worden bebouwd. De varkensstal zal een aanlegdiepte van circa 1,5 m –mv krijgen. De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Tegelijkertijd met het uitvoeren van dit bureauonderzoek is door Econsultancy een milieuhygiënisch historisch vooronderzoek uitgevoerd (rapportnummer: 09111746, NED.BER.HIS). Op basis van het vooronderzoek kan gesteld worden dat er milieuhygiënisch géén belemmeringen bestaan voor de voorgenomen bouwplannen op de onderzoekslocatie.²

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 58A, 2004 (schaal 1:25.000), bevindt het maaiveld zich op een hoogte van circa 33 m +NAP. Volgens de isohypsenkaart van de Dienst Grondwaterverkenning van TNO, kaartblad 58 West, 1995 (schaal 1:50.000) bedraagt het freatisch grondwater ± 29 m +NAP, waardoor het grondwater zich naar verwachting bevindt op ± 4 m -mv. Vanwege deze diepe grondwaterstand is niet te verwachten dat de toekomstige bebouwing het grondwaterpeil zal beïnvloeden.

3.2 Beschrijving van het huidige gebruik

Het plangebied is momenteel in gebruik als akkerland.

² Peters, 2010

3.3 Beschrijving van het historische gebruik

De historische situatie is op verschillende historische kaarten als volgt:

Tabel I. Geraadpleegd historisch kaartmateriaal

Bron	Periode	Omschrijving plangebied
Tranchot und v. Müffling kaart ³	1803-1813	akkerland; twee onverharde wegen door het zuiden en westen van het plangebied
Grote Historische Provincieatlas, Limburg	1837-1844	akkerland; twee onverharde wegen door het zuiden en westen van het plangebied
Bonnekaart ⁴	circa 1900	akkerland; twee onverharde wegen door het zuiden en westen van het plangebied
Topografische kaart ⁵	1967	akkerland; twee onverharde wegen door het zuiden en westen van het plangebied
Topografische kaart ⁶	1979	akkerland; huidige Houtsweg aangelegd
Topografische kaart ⁷	1988	akkerland; agrarisch bedrijf Houtsweg 12 gerealiseerd
Cultuurlandschap ⁸	-	bouwland, veld

Nederweert is van oudsher een kerkdorp dat centraal in het (relatief hooggelegen) bouwlandgebied van het 'Eiland van Weert' lag. Aan de randen van het bouwlandgebied naar de woeste gronden vormden zich vanaf de Late Middeleeuwen diverse gehuchten, waaronder Eind.⁹

Begin 19^e eeuw was het plangebied al in gebruik als akkerland iets ten zuidwesten van de oude kern van Eind. Langs de zuidrand en (noord)westrand van het plangebied liepen twee onverharde wegen die elkaar iets ten westen van het plangebied kruisten. Op circa 400 meter ten oosten van het plangebied was de doorgaande weg door Eind begin 19^e eeuw reeds aanwezig (zie afbeelding 3). In de kern van Eind bevond zich destijds een markt. Deze situatie bleef tot midden 20^e eeuw min of meer ongewijzigd. Tussen 1924 en 1934 is het Kanaal Wessem-Nederweert op ongeveer 400 meter ten westen van het plangebied gerealiseerd. In de jaren '70 van de 20^e eeuw zijn de voormalige onverharde wegen verwijderd en is de huidige Houtsweg verder naar het zuiden aangelegd. Het agrarisch bedrijf direct ten zuiden van het plangebied aan de Houtsweg 12 is in de jaren '80 gerealiseerd.¹⁰

Volgens de cultuurlandschappenkaart van Renes ligt het plangebied op een Veld. Velden zijn (open) akkers die behoren bij een gehucht of dorp, in dit geval dus het dorp (Nederweert-)Eind.¹¹

³ <http://watwaswaar.nl>

⁴ <http://watwaswaar.nl>

⁵ <http://watwaswaar.nl>

⁶ <http://watwaswaar.nl>

⁷ <http://watwaswaar.nl>

⁸ Renes, 1999

⁹ Renes, 1999

¹⁰ www.watwaswaar.nl, Renes, 1999

¹¹ Renes, 1999

3.4 Aardwetenschappelijke gegevens

De volgende aardwetenschappelijke gegevens zijn bekend van het plangebied:

Tabel II. Aardwetenschappelijke gegevens plangebied

Type gegevens	Gegevensomschrijving
Geologie ¹²	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie ¹³	Dekzandrug, al dan niet met oud bouwlanddek (3K14)
Bodemkunde ¹⁴	Hoge zwarte enkeerdgronden, bestaande uit lemig fijn zand (zEZ23), grondwatertrap VII

Geologie

Het 'Eiland van Weert' is een relatief hoog gelegen rug in de Centrale Slenk die tektonisch wat minder is verzakt dan de rest van de Slenk. Het Eiland van Weert meet ongeveer 10 bij 5 km en omvat de kernen Weert en Nederweert en de directe omgeving van de twee kernen. De rug bestaat uit een dekzandlandschap dat door de hoge ligging naar alle kanten goed kan afwateren. Kenmerkend is het uitgebreide oude bouwlandschap dat het dekzandlandschap hier van oudsher overdekt. De periferie van het Eiland van Weert bestaat uit vochtige gebieden als de Peel en enkele beekdalen.¹⁵

Gedurende de laatste ijstijd had de wind vrij spel in het verplaatsen van zand en silt. Over een groot deel van Nederland werd een pakket dekzand afgezet.¹⁶ Er ontstonden duidelijke hoogteverschillen, waarbij reliëfverschillen kleiner dan 1,5 meter dekzandplateaus worden genoemd en grotere hoogteverschillen dekzandruggen of dekzandkopjes genoemd worden. Dekzandafzettingen die zijn afgezet tijdens het Laat-Glaciaal zorgden voor nivellering van het landschap door laagtes in het landschap op te vullen. Het dekzand, dat in het plangebied aan het oppervlak wordt aangetroffen, wordt ook wel het Laagpakket van Wierden genoemd, welke behoort tot de Formatie van Boxtel (voorheen de Formatie van Twente).¹⁷ Het water van de in het voorjaar smeltende sneeuwmassa's erodeerde een deel van de dekzandruggen, waarna afzettingen plaatsvond in de lagere delen van het landschap als vlaktes van verspoelde dekzanden.

In het Holoceen (vanaf ca. 10.000 jaar geleden) zijn door verwaaiing van de dekzanden lokaal stuifzandgebieden ontstaan. Bij het ontstaan hiervan speelde de mens een belangrijke rol, door beweiding, afbranden en het steken van plaggen op de heidevelden dat voornamelijk plaatsvond in de Nieuwe tijd.¹⁸ De stuifzanden worden gerekend tot het Laagpakket van Kootwijk, welke behoort tot de Formatie van Boxtel. Daarnaast zijn er in (lokale) beekdalen in de omgeving van Nederweert afzettingen gevormd bestaande uit leem, veen en zand. Deze afzettingen worden gerekend tot het Laagpakket van Singraven, welke tevens behoren tot de Formatie van Boxtel.

Geomorfologie

Volgens de Geomorfologische kaart van Nederland (1:50.000) ligt het plangebied op een dekzandrug, al dan niet met oud bouwlanddek (3K14) (zie afbeelding 4). Het plangebied bevindt zich centraal op het uitgestrekte dekzandruggencomplex waarop onder andere Weert en Nederweert liggen, het Ei-

¹² De Mulder *et al.*, 2003

¹³ Alterra, 2003

¹⁴ Stichting voor Bodemkartering, 1972

¹⁵ Van der Gaauw, 2008

¹⁶ Berendsen, 2004

¹⁷ De Mulder *et al.*, 2003

¹⁸ Berendsen, 2004

land van Weert. Rondom deze dekzandruggen bevindt zich een uitgestrekte dekzandvlakte, doorsneden door enkele beekdalen.¹⁹

Bodemkunde

Volgens de Bodemkaart van Nederland (1:50.000) ligt het plangebied binnen een uitgestrekt gebied met hoge zwarte enkeerdgronden (zEZ23) (zie afbeelding 5). Een hoge zwarte enkeerdgrond duidt vaak op de aanwezigheid van een esdek, waarbij de humeuze toplaag (A-horizont) > 50 cm is.

Volgens de Bodemkaart van Nederland ligt het plangebied binnen een gebied met grondwatertrap VII. Dit houdt in dat de gemiddelde hoogste grondwaterstand zich op > 80 cm -mv en de gemiddelde laagste grondwaterstand zich op > 120 cm -mv bevindt.²⁰

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Op de AHN is de ligging van het plangebied op een (relatief hooggelegen) dekzandrug duidelijk zichtbaar. Verder zijn de voormalige (onverharde) wegen te herkennen als lager gelegen stroken die de dekzandrug doorsnijden. De lagere ligging van de wegen duidt erop dat de wegen reeds in gebruik waren toen de essen aangelegd dan wel opgehoogd werden (zie afbeelding 6).²¹

3.5 Archeologische waarden

In Tabel III zijn de archeologische (indicatieve) waarden die bekend zijn voor het plangebied en de directe omgeving weergegeven.

Tabel III. Archeologische (indicatieve) waarden

Type gegevens	Gegevensomschrijving
Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)	hoge indicatieve archeologische waarde
Cultuurhistorische Waardenkaart provincie Limburg ²²	hoge archeologische verwachtingswaarde
Provinciale archeologische aandachtsgebieden ⁸	het plangebied ligt binnen het Provinciale archeologische aandachtsgebied Weert-Noord (Eiland van Weert)
Archeologische verwachtingskaart voor de gemeenten Weert en Nederweert	hoge verwachtingswaarde
Archeologische Monumenten Kaart (AMK)	geen AMK-terreinen binnen 300 meter van het plangebied
Waarnemingen en vondstmeldingen ARCHISII (Archeologisch Informatie Systeem)	geen waarnemingen en vondstmeldingen binnen 325 meter van het plangebied
Onderzoeksmeldingen ARCHISII	geen onderzoeksmeldingen binnen 475 meter van het plangebied
Amateur-archeologen	veel waarnemingen in de omgeving uit de Steentijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen

De ligging van de archeologische waarden is weergegeven in afbeelding 7, een uitsnede van de archeologische verwachtingskaart van de gemeenten Weert en Nederweert is weergegeven in afbeelding 8.

¹⁹ Alterra, 2003

²⁰ Stichting voor Bodemkartering, 1972

²¹ www.ahn.nl

²² www.limburg.nl

Indicatieve archeologische waarde

Volgens zowel de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) van Nederland, de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Limburg als de Archeologische verwachtingskaart voor de gemeenten Weert en Nederweert bevindt het plangebied zich in een gebied met een hoge indicatieve archeologische waarde. Verder ligt het plangebied binnen het Provinciale archeologische aandachtsgebied 'Eiland van Weert'. Vanwege de relatief hoge ligging is het Eiland van Weert van oudsher een geschikte vestigingslocatie voor de mens geweest.²³

Monumenten rondom het plangebied

Uitgebreide informatie over de AMK-terreinen is gegeven in bijlage 2.

Op 300 meter ten oosten tot 700 meter ten noorden van het plangebied bevindt zich een AMK-terrein van hoge archeologische waarde. Het betreft een terrein dat samenhangt met de historische kernen van Kruisstraat, Eind en Hulsen.²⁴

Op 600 meter ten zuidwesten van het plangebied bevindt zich een AMK-terrein van hoge archeologische waarde. Het betreft een terrein dat samenhangt met de historische kern van Schoor.²⁵

Op 900 meter ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich een AMK-terrein van zeer hoge archeologische waarde. Het betreft een terrein waarop een kringgreppel-urnenveld uit de IJzertijd is aangetroffen.²⁶ Zowel op dit terrein als in de directe omgeving zijn meerdere grafheuvels, kringgreppels, (resten van) urnen, crematieresten en resten van brandstapels aangetroffen.²⁷

Op 1.000 meter ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich een AMK-terrein van zeer hoge archeologische waarde. Het is een terrein waarop sporen van bewoning (vuursteenvondsten van tijdelijke kampementen) uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum zijn aangetroffen. Het betreft een rijke vuursteenvindplaats die vooral bekend is vanwege de vondsten van de Tjonger-cultuur, gelegen op een dekzandrug langs twee (oorspronkelijk drie) vennen.²⁸ Onder de vondsten bevonden zich diverse werktuigen van vuursteen en Wommersomkwartsiet uit het Laat-Paleolithicum tot het Vroeg-Neolithicum.²⁹

Op 1.300 meter ten westen van het plangebied bevindt zich een AMK-terrein van hoge archeologische waarde. Het betreft een terrein dat samenhangt met de historische kern van Roeven.³⁰

Op 1.400 meter ten noordwesten van het plangebied bevindt zich een AMK-terrein van hoge archeologische waarde. Het betreft een terrein dat samenhangt met de historische kern van Nederweert.³¹

Waarnemingen en vondstmeldingen rondom het plangebied

Op 325 meter ten westen van het plangebied is bij een opgraving in 1987 een deel van een nederzetting uit de Romeinse tijd opgegraven. Er zijn hierbij 4 huisplattegronden aangetroffen. De nederzetting is vermoedelijk echter vele malen groter dan het terrein dat destijds is opgegraven.³² Aan de westzijde van het kanaal, op 500 meter ten westen van het plangebied is bij graafwerkzaamheden een graf-

²³ Van der Gaauw, 2008

²⁴ AMK-terrein 16.645

²⁵ AMK-terrein 16.640

²⁶ AMK-terrein 11.170

²⁷ o.a. ARCHIS-waarneming 31.109, 31.111, 31.118 en 31.133

²⁸ AMK-terrein 8.261, ARCHIS-waarneming 29.182

²⁹ ARCHIS-waarneming 1.470, 15.967 en onderzoeksmelding 409.017

³⁰ AMK-terrein 16.642

³¹ AMK-terrein 16.644

³² ARCHIS-waarneming 37.258

veld uit de Midden-Romeinse tijd aangetroffen die zeer waarschijnlijk bij deze nederzetting hoorde.³³ Verder is er bij dit grafveld ook een stenen Hamerbijl uit het Laat-Neolithicum aangetroffen.³⁴

Op 400 meter ten westen van het plangebied zijn bij een opgraving die in 1987 in verband met de verbreding van het kanaal is uitgevoerd diverse huisplattegronden en vele fragmenten aardewerk uit de 12^e eeuw aangetroffen.³⁵

Op 550 meter ten oosten van het plangebied is in 2005 een vuursteen-afslag uit het Mesolithicum aangetroffen.³⁶

Op 575 meter ten zuiden van het plangebied is een fragment aardewerk uit de IJzertijd aangetroffen.³⁷

Op 750 meter ten oosten van het plangebied is in 2005 een vuursteen-afslag uit het Neolithicum aangetroffen.³⁸

Op 900 meter ten zuidwesten van het plangebied zijn in 1931 bij graafwerkzaamheden een urn van onbekende ouderdom en een munt uit de 17^e eeuw aangetroffen. De exacte vondstlocatie is onbekend.³⁹

Op 925 meter ten zuiden van het plangebied is een fragment aardewerk uit de IJzertijd aangetroffen.⁴⁰

Op 1.250 meter ten zuidwesten van het plangebied is in 1965 een vuurstenen bijl uit het Neolithicum aangetroffen.⁴¹

Op 1.300 meter ten zuiden van het plangebied is een vuursteen-afslag uit het Mesolithicum aangetroffen.⁴²

Op 1.400 meter ten zuidoosten van het plangebied is een vuursteen-afslag uit het Mesolithicum aangetroffen.⁴³

Op 1.450 meter ten zuidoosten van het plangebied is een vuurstenen artefact uit het Mesolithicum aangetroffen.⁴⁴

Op 1.500 meter ten zuidoosten van het plangebied zijn diverse vuursteen-afslagen en –werktuigen uit het Mesolithicum aangetroffen.⁴⁵

Overig uitgevoerde onderzoeken rondom het plangebied

Op 500 meter ten noordwesten van het plangebied is in 2006 een archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Verder archeologisch onderzoek werd niet noodzakelijk geacht vanwege de grote mate van verstoring van het bodemprofiel.⁴⁶

³³ ARCHIS-waarneming 15.370 en 17.522

³⁴ ARCHIS-waarneming 15.274

³⁵ ARCHIS-waarneming 17.520, onderzoeksmelding 409.035

³⁶ onderzoeksmelding 409.009

³⁷ onderzoeksmelding 409.014

³⁸ onderzoeksmelding 409.031

³⁹ ARCHIS-waarneming 27.478

⁴⁰ onderzoeksmelding 409.016

⁴¹ ARCHIS-waarneming 29.178

⁴² onderzoeksmelding 409.019

⁴³ onderzoeksmelding 409.023

⁴⁴ ARCHIS-waarneming 15.965

⁴⁵ ARCHIS-waarneming 15.966

Op 650 meter ten noordoosten van het plangebied is in 2008 een archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Bij dit onderzoek is geadviseerd om een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven te laten uitvoeren.⁴⁷

Relatie aardwetenschappelijke informatie met (al dan niet indicatieve) archeologische waarden

Uit de ruimtelijke spreiding van de archeologische waarnemingen die in de omgeving van het plangebied zijn gedaan komt een redelijk duidelijke spreiding over de verschillende landschapstypen naar voren. Er zijn in de omgeving van het plangebied zowel veel waarnemingen uit het Laat-Paleolithicum tot Neolithicum, als uit de IJzertijd tot de Nieuwe tijd gedaan. De waarnemingen uit het Laat-Paleolithicum tot Neolithicum zijn bijna allemaal aangetroffen op de overgang van het dekzandruggencomplex naar de lagere, (in het verleden) met vennen doorsneden dekzandvlakte. Deze flanken waren destijds waarschijnlijk interessant vanwege de relatief hoge ligging dichtbij voedsel- en waterbronnen. Archeologische resten uit de IJzertijd – Nieuwe tijd zijn voornamelijk meer centraal op de dekzandrug aangetroffen. Destijds was de mens vanwege het gebruik van het gebied als bouwland waarschijnlijk minder afhankelijk van de vennen voor de voedselvoorziening.

Informatie van amateur-archeologen

Er is voor dit onderzoek telefonisch contact geweest met dhr. Nijsen, amateur archeoloog te Nederweert. Hij bevestigde dat er op de flanken van de dekzandruggencomplex waarop het plangebied ligt zeer veel vondsten uit de Steentijd zijn gedaan, en dat bovenop de dekzandruggen resten van nederzettingen uit de Romeinse tijd en Middeleeuwen zijn aangetroffen.⁴⁸

3.6 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging centraal op een dekzandrug blijkt dat het plangebied vanaf het Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. Op het centrale deel van de dekzandrug zijn voornamelijk archeologische resten uit de IJzertijd – Nieuwe tijd aangetroffen, waaronder nederzettingsterreinen uit de Romeinse tijd en Middeleeuwen op korte afstand van het plangebied. In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum – Bronstijd is middelhoog, de kans op het voorkomen van archeologische resten uit de IJzertijd – Nieuwe tijd is hoog (zie tabel IV). De archeologische resten worden verwacht onder het esdek en in de top van de oorspronkelijke C-horizont. De vondstenlaag is opgenomen onderin het esdek; hier wordt ook wel van 'cultuurlaag' gesproken: een doorwerkte oude bodem tussen het esdek en de ongeroerde ondergrond met kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteen en houtskool. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe sporen en waterputten) worden verwacht tot ongeveer 25 cm in de top van de C-horizont. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens.

⁴⁶ onderzoeksmelding 18.553

⁴⁷ onderzoeksmelding 26.404

⁴⁸ mondelinge mededeling dhr. Nijsen, 7 januari 2010

Tabel IV. Gespecificeerde archeologische verwachting

Archeologische periode	Gespecificeerde verwachting	Te verwachten resten en/of sporen	Relatieve diepte t.o.v. het maaiveld
(Laat) Paleolithicum	middelhoog	vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen	onder het esdek en in de top van de dekzandafzettingen
Mesolithicum	middelhoog	vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen	onder het esdek en in de top van de dekzandafzettingen
Neolithicum	middelhoog	akkerlaag en/of nederzettingssporen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen, houtskool en gebruiksvoorwerpen	onder het esdek en in de top van de dekzandafzettingen
Bronstijd	middelhoog	akkerlaag en/of nederzettingssporen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen, metaalresten, houtskool, botresten en gebruiksvoorwerpen	onder het esdek en in de top van de dekzandafzettingen
IJzertijd	hoog	akkerlaag en/of nederzettingssporen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, metaalresten, glasresten, houtskool, botresten en gebruiksvoorwerpen	onder het esdek en in de top van de dekzandafzettingen
Romeinse tijd	hoog	akkerlaag en/of nederzettingssporen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, metaalresten, glasresten, houtskool, botresten en gebruiksvoorwerpen	onder het esdek en in de top van de dekzandafzettingen
Middeleeuwen	hoog	akkerlaag en/of nederzettingssporen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, metaalresten, glasresten, houtskool, botresten en gebruiksvoorwerpen	onder het esdek en in de top van de dekzandafzettingen
Nieuwe tijd	hoog	bewoningssporen van een boeren erf: kleine fragmenten aardewerk, metaalresten, glasresten, houtskool, botresten, organische resten en gebruiksvoorwerpen	direct onder de bouwvoor en onder het esdek en in de top van de dekzandafzettingen

4. CONCLUSIES

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is er bekend over bodemversturende ingrepen binnen het plangebied uit het verleden? Is er bijvoorbeeld informatie bekend over vroegere ontgroningen, bodemsaneringen, egalisaties, diepploegen of landinrichting?
Delen van het plangebied zijn in het verleden in gebruik geweest als onverharde weg. Mogelijk is het bodemprofiel hierdoor in min of meerdere mate verstoord. Verder is het plangebied altijd als akkerland in gebruik geweest.
- Ligt het plangebied binnen een landschappelijke eenheid, welke vanuit archeologisch oogpunt een specifieke aandachtslocatie kan betreffen (zoals een relatief hoge dekzandkop of –rug, nabij een veengebied, een beekdal)?
Het plangebied ligt op een dekzandrug. Het plangebied, en de omgeving ervan, zal vanaf het Laat-Paleolithicum een gunstige ligging gehad voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers.
- Wat is de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied?
De kans op het voorkomen van archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum – Bronstijd is middelhoog, de kans op het voorkomen van archeologische resten uit de IJzertijd – Nieuwe tijd is hoog.

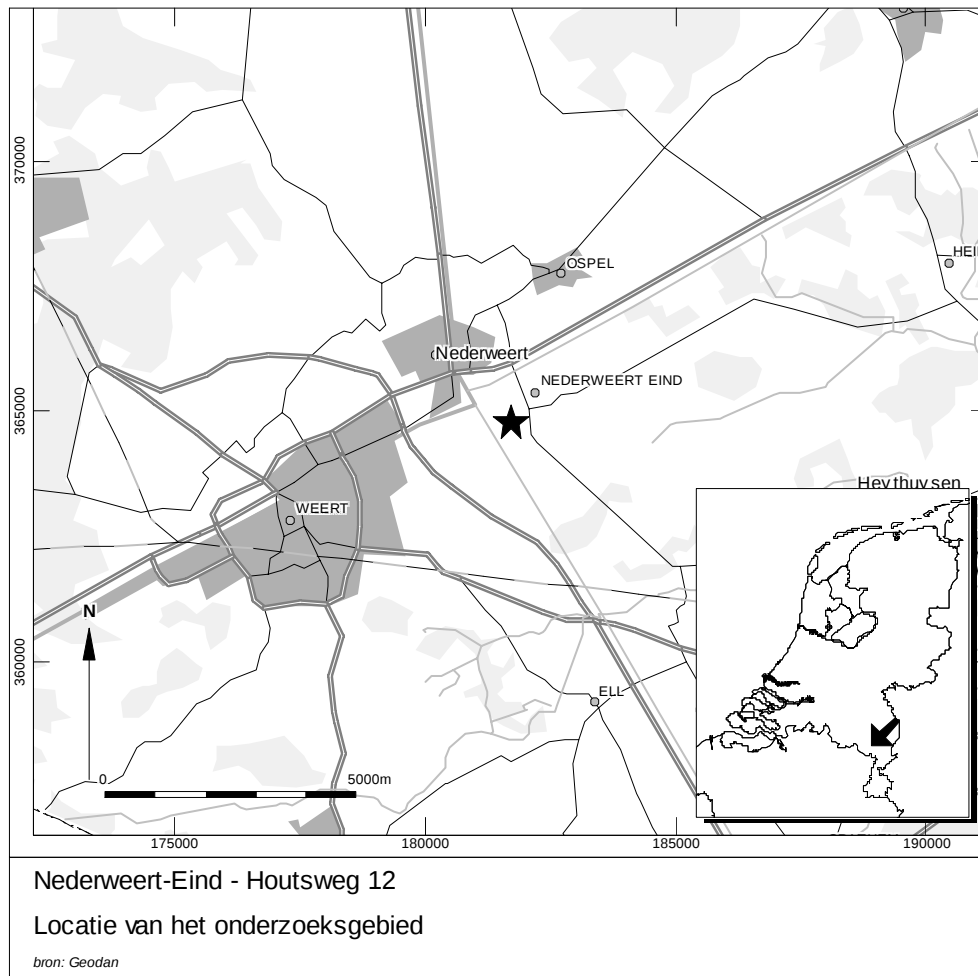
5. ADVIES

Econsultancy adviseert om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een verkennend booronderzoek, teneinde de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting aan te vullen en te toetsen. Tevens dient het verkennend booronderzoek om een betrouwbaar beeld te krijgen van de gaafheid van de bodem.

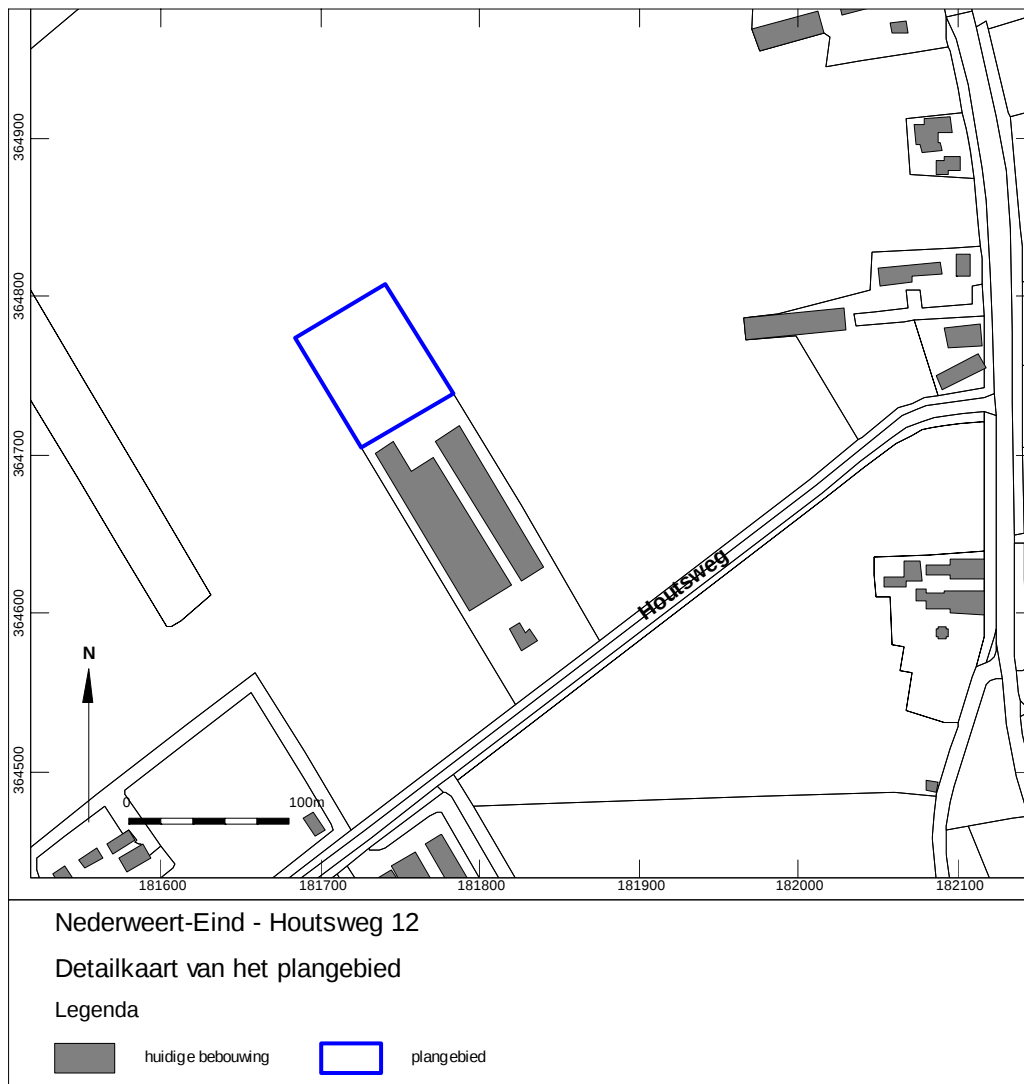
LITERATUUR

- Alterra, 2003: *Digitale Geomorfologische kaart van Nederland*, schaal 1:25.000.
- Berendsen, H.J.A. 2004: *Fysische Geografie van Nederland, deel 4: Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Van Gorcum, Assen.
- Deeben, J.H.C. (red.) 2008: *De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, derde generatie*, Rapportage Archeologische Monumentenzorg 155, Amersfoort.
- Gaauw, P. van der, 2008: *Provinciale archeologische aandachtsgebieden, archeologisch selectiedocument*, Maastricht.
- Groenewoudt, B.J. 1994: *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten, 17)p.109-146 & p.175-188.
- Kars, H. & Smit, A. (red.) 2003: *Handleiding Fysiek Behoud Archeologisch Erfgoed. Degraderingsmechanismen in sporen en materialen. Monitoring van de conditie van het bodemarchief*. Amsterdam (Geoarchaeological and Bioarchaeological Studies, 1).
- Mulder, E.F.J. de, Geluk, M.C., Ritsema, I.L., Westerhoff, W.E., Wong, T.E. 2003: *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- Peters, J.A.. 2010: *Historisch Vooronderzoek, Houtsweg 12 te Nederweert-Eind, Gemeente Nederweert*. Econsultancy bv, Swalmen.
- Renes, J. 1999: *Landschappen van Maas en Peel. Een toegepast historisch-geografisch onderzoek in het streekplangebied Noord- en Midden-Limburg*. Eisma, Leeuwarden.
- Stichting voor Bodemkartering, 1972: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 58 West Roermond*.
- Uitgeverij Nieuwland 2006: *Grote Historische topografische Atlas Limburg, 1894-1926, schaal 1:25.000*. Tilburg.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1992: *Grote Historische Provincie Atlas 1: 25.000, Limburg 1837 – 1844*. Groningen.

Afbeelding 1

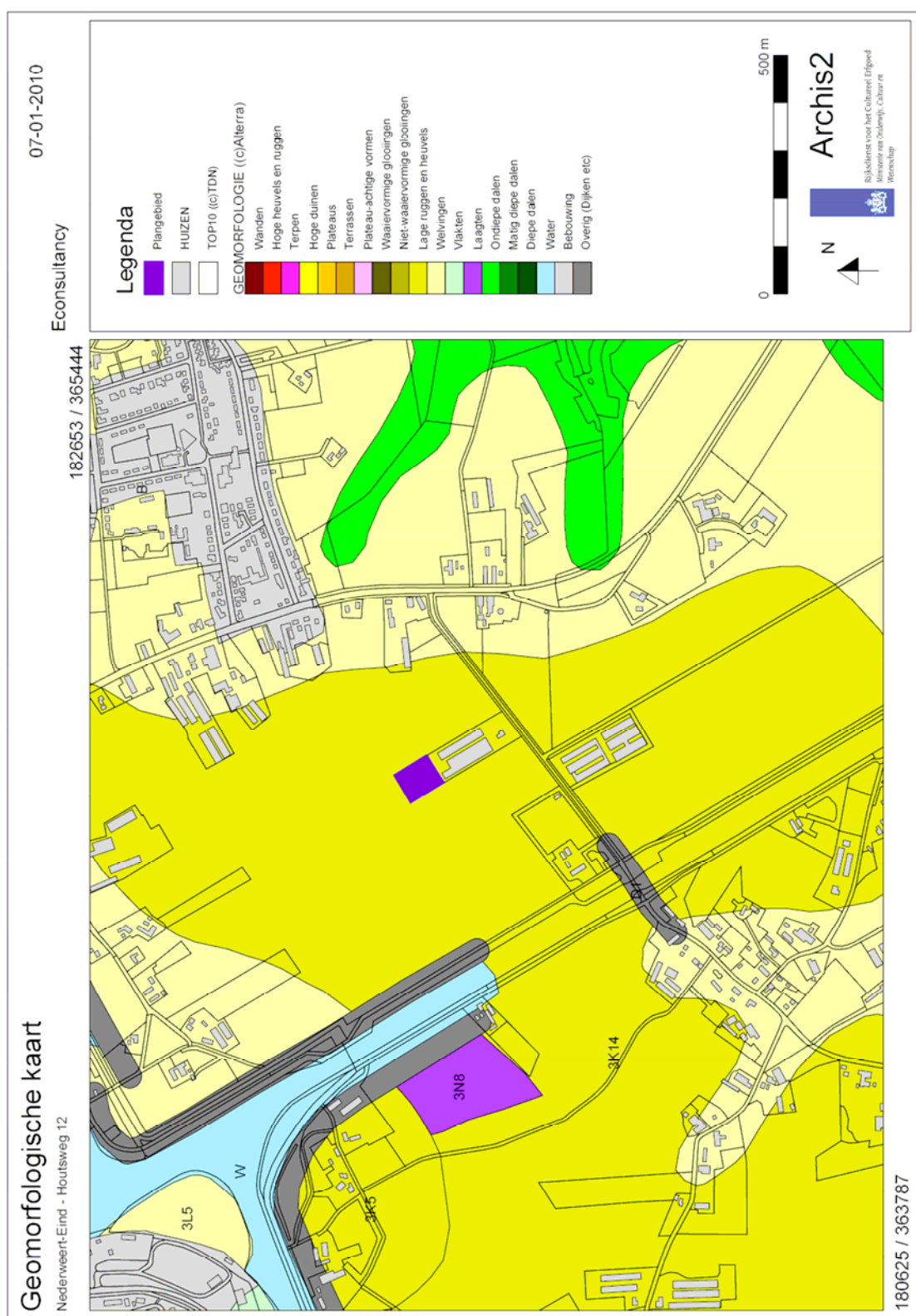
Afbeelding 2

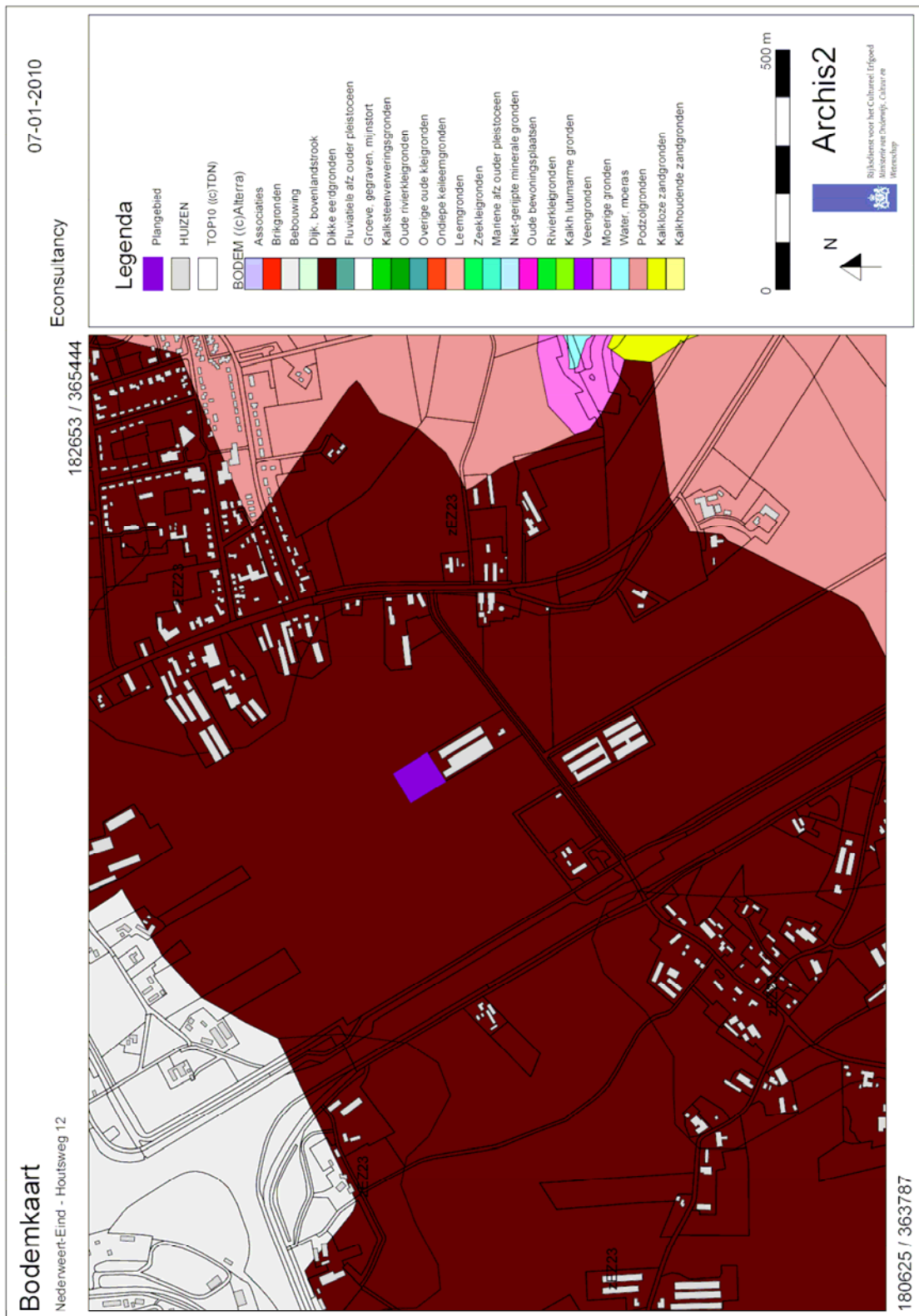
Afbeelding 3

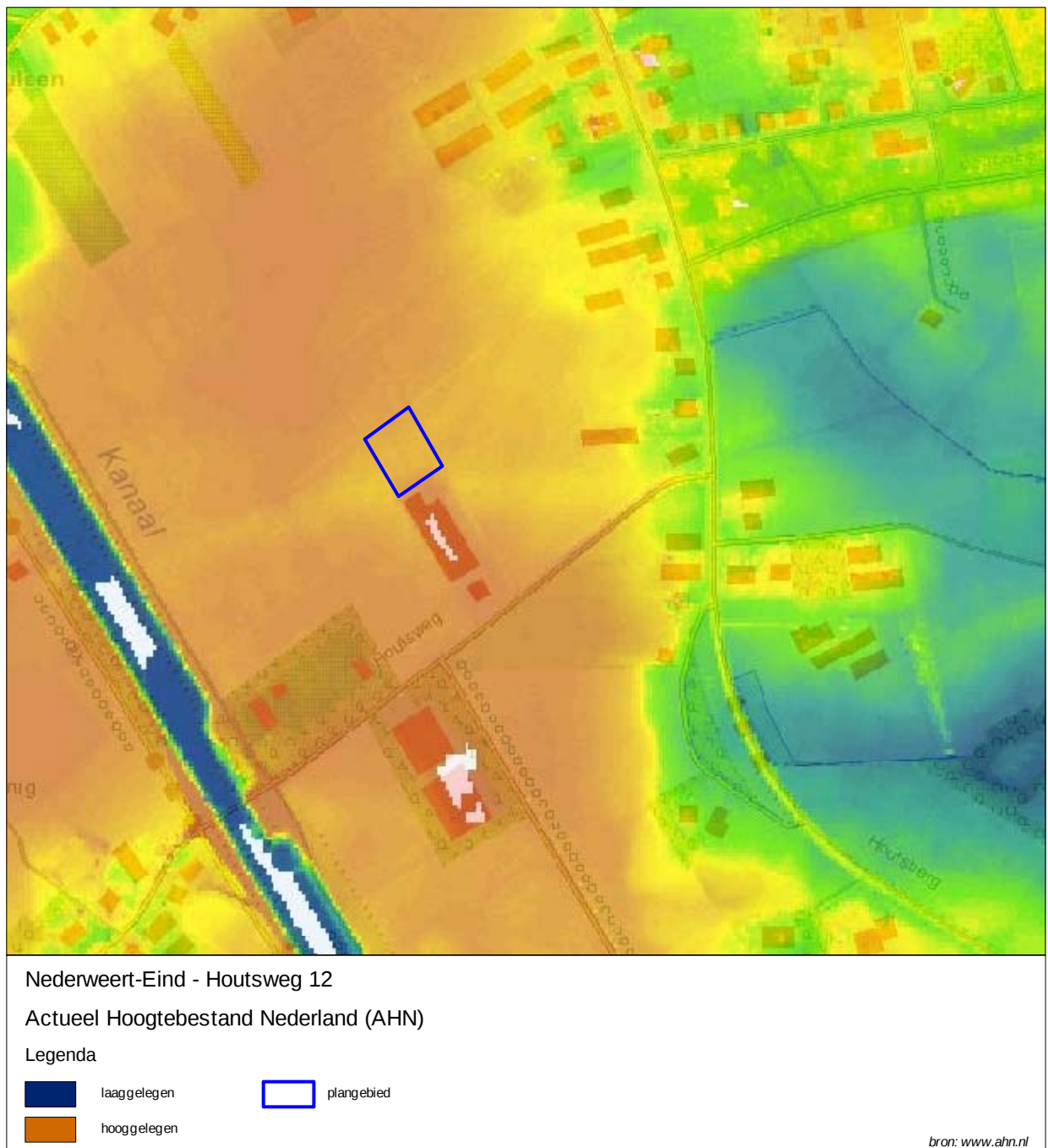
Afbeelding 4

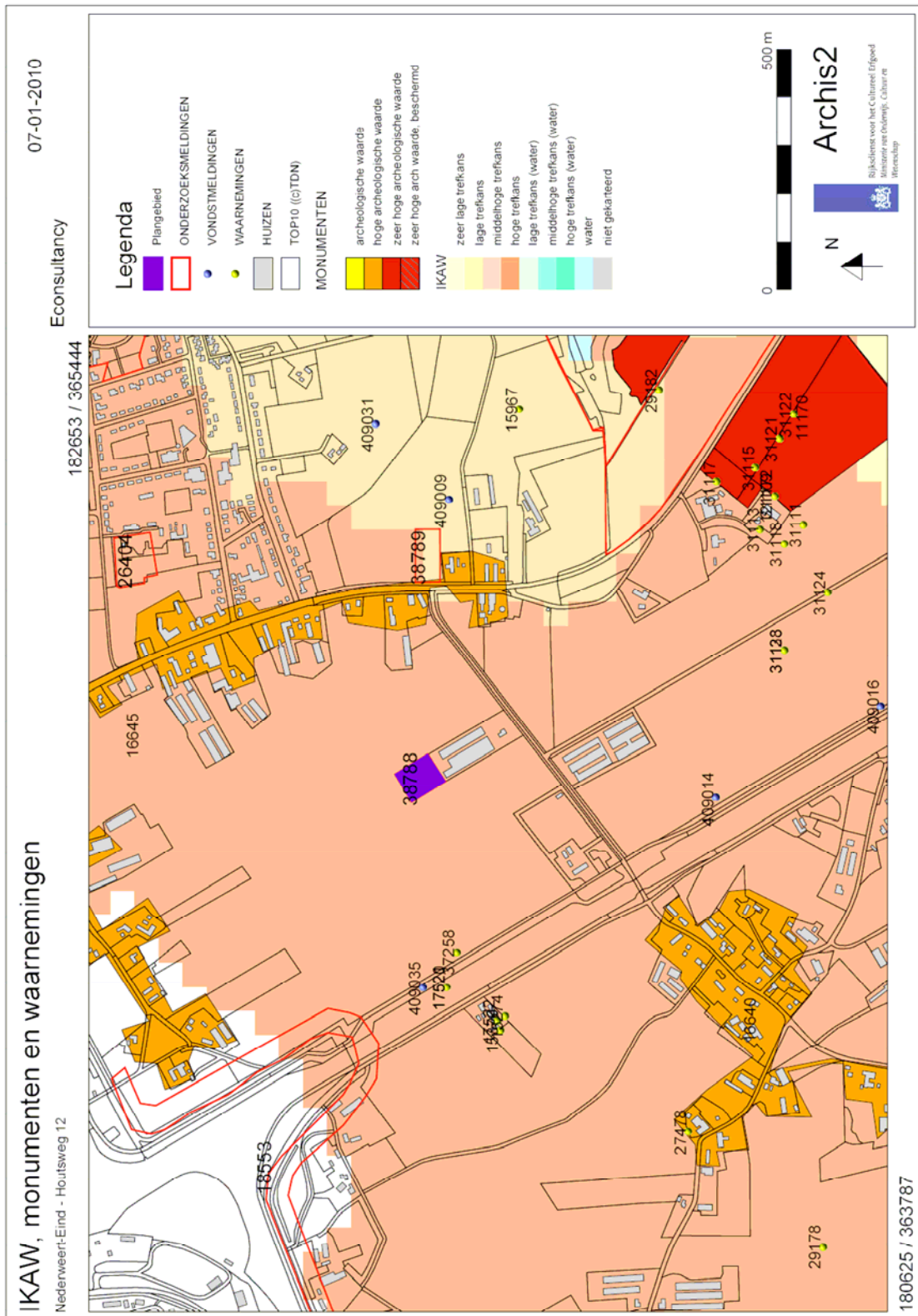
Afbeelding 5

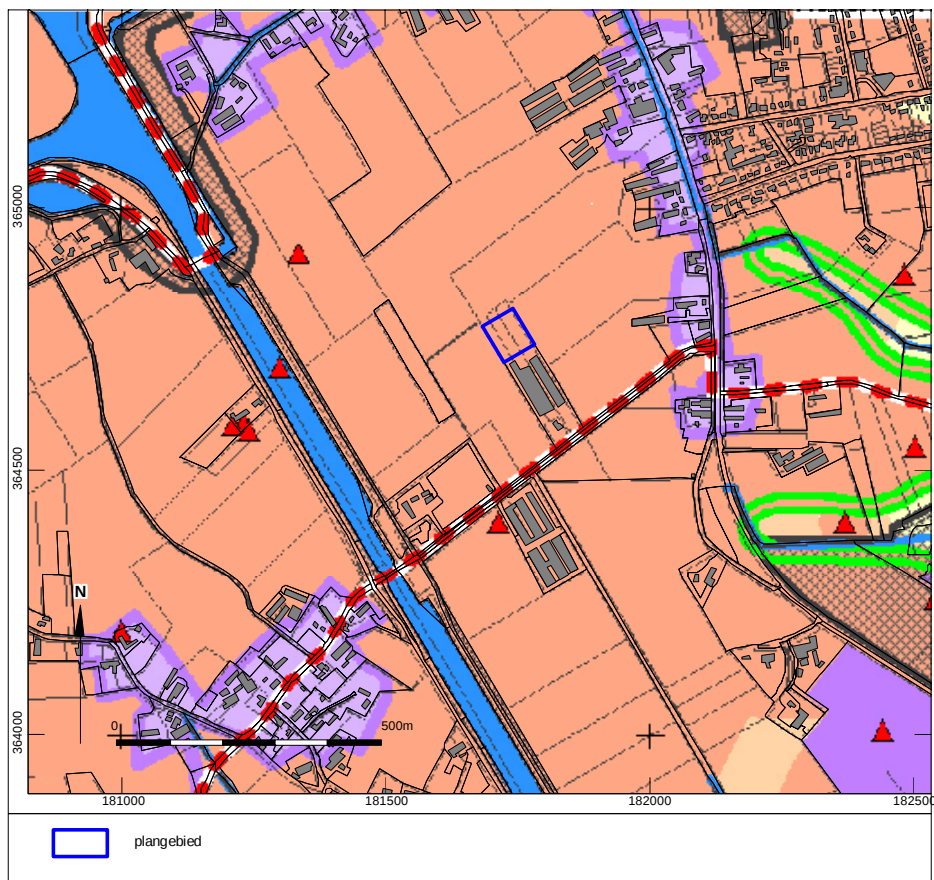
Afbeelding 6

Afbeelding 7

Afbeelding 8

Een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeenten Weert en Nederweert

Archeologische verwachtingskaart voor alle landschappen en perioden
RAAP-rapport 1877, kaartbijlage II-7, schaal 1:25.000

legenda

archeologie

- ▲ ARCHIS-waarneming
- ▲ ARCHIS-vondstmelding
- AMK-terrein; terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
- AMK-terrein

verwachting

- hoog
- hoog voor natie landschappen
- middelhoog
- laag

onderzoeksmeldingen

- onderzoeksgedebiet (niet vrijgegeven of onbekend)
- onderzoeksgedebiet (niet vrijgegeven of onbekend)
- onderzoeksgedebiet (vrijgegeven)
- onderzoeksgedebiet (deels vrijgegeven)

overig

- water
- grens onderzoeksgedebiet

Bijlage 2 Archeologische monumenten

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr: 8261 **Oppervlakte:** 53.460 m2
CMA-nr: 58A - 002
Status: Terrein van zeer hoge archeologische waarde
Toponiem: Sarsven
Plaats: Eind
Gemeente: Nederweert
Provincie: Limburg
Coördinaten: 182768 / 364230
Terreinbeheerder: Stichting het Limburgs landschap

Complexen

Complextype

Begindatering

Einddatering

Nederzetting, onbepaald

Paleolithicum laat

Mesolithicum

Beschrijving

Terrein met sporen van bewoning (vuursteenvondsten van tijdelijke kampementen) uit het laat-paleolithicum en mesolithicum.

Het betreft een rijke vuursteenvindplaats naast een oud ven die vooral bekend is vanwege vondsten van de Tjonger cultuur.

Derks 1989: cat.nr. 194

Literatuur

Derks, A.M.J. 1989 Een inventarisatie van (potentieel) archeologisch waardevolle gebieden in de provincie Limburg., in: RAAP-rapport (Regionaal Archeologisch Archiverings Project, Amsterdam) 38a

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr: 11170 **Oppervlakte:** 100.475 m2
CMA-nr: 58A - 003
Status: Terrein van zeer hoge archeologische waarde
Toponiem: Houtsberg
Plaats: Eind
Gemeente: Nederweert
Provincie: Limburg
Coördinaten: 182485 / 363955
Terreinbeheerder: Onbekend

Complexen

Complextype

Begindatering

Einddatering

Urnenveld

IJzertijd vroeg

IJzertijd vroeg

Beschrijving

Terrein met sporen van begraving (urnenveld) uit de ijzertijd.

Veldcontrole Van der Gaauw 1994: bij egalisatiewerkzaamheden op dit terrein (58A-003) zijn in het verleden door kringgreppels omgeven graven blootgelegd en onderzocht [opgraving ROB 1952 ; Waarneming 31109). Vlak ten oosten van deze plek zijn bij graafwerk eveneens urnen gevonden. Een groot deel van het perceel is niet vergraven. Onder de 20-25 cm dikke bouwvoor is nog een B-horizont aanwezig. Het is aannemelijk dat hier nog meer graven uit de IJzertijd aanwezig zijn.

Van der Gaauw 1994: cat.nr. 26

Literatuur

Gaauw, P.G. van der 1994 Verslag van de veldcontrole t.b.v. de vervaardiging van de archeologische monumentenkaart van Limburg, in: RAAP-rapport (Regionaal Archeologisch Archiverings Project, Amsterdam) 85

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr:	16640	Oppervlakte:	115.973 m2
CMA-nr:	58A - 009		
Status:	Terrein van hoge archeologische waarde		
Toponiem:	Schoor		
Plaats:	Schoor		
Gemeente:	Nederweert		
Provincie:	Limburg		
Coördinaten:	181232 / 364056		
Terreinbeheerder:	Diverse eigenaren		

Complexen

Complextype

Begindatering

Einddatering

Nederzetting, onbepaald

Middeleeuwen laat

Nieuwe tijd

Beschrijving

Cluster oude bebouwing Schoor

Op de AMK zijn historische dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde aangegeven. Dit is op grond van het belang van deze locaties, waar de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 19e-eeuwse en vroeg 20e-eeuwse kaarten. Binnen deze contouren kunnen in de bodem resten van vroegmoderne en waarschijnlijk ook van laatmiddeleeuwse (vanaf circa 1300 AD) bewoning aangetroffen worden. Ook sporen van oudere bewoning kunnen aanwezig zijn. Bedacht dient echter te worden dat de bewoning in de vroege en volle middeleeuwen (tot circa 1300 AD) een meer dynamisch karakter gehad kan hebben en dat de plaats en grens ervan niet perse hoeft samen te vallen met die van de latere bewoning.

Literatuur

Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1992 , in: Grote Historische Provincie Atlas 1837-1844 Limburg

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr:	16642	Oppervlakte:	46.102 m2
CMA-nr:	58A - 010		
Status:	Terrein van hoge archeologische waarde		
Toponiem:	Roeven		
Plaats:	Onbekend		
Gemeente:	Nederweert		
Provincie:	Limburg		
Coördinaten:	180320 / 364308		
Terreinbeheerder:	Diverse eigenaren		
Onderzoek:	Onderzoeksnr 22315, Archeologisch: booronderzoek, gereedgemeld op 28-07-2008		
Onderzoek:	Onderzoeksnr 22317, Archeologisch: booronderzoek, gereedgemeld op 28-07-2008		

Complexen

Complextype

Begindatering

Einddatering

Nederzetting, onbepaald	Middeleeuwen laat	Nieuwe tijd
-------------------------	-------------------	-------------

Beschrijving

Cluster oude bebouwing Roeven.

Onderdeel van het monument maakt ook een voormalig schansterrein van een zogenaamde boeren- of vluchtschans (16e-17e eeuw). Deze is omgeven geweest door wal, gracht en pallisade. Weert en Nederweert kennen verscheidene van deze schansen.

Op de AMK zijn historische dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde aangegeven. Dit is op grond van het belang van deze locaties, waar de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 19e-eeuwse en vroeg 20e-eeuwse kaarten. Binnen deze contouren kunnen in de bodem resten van vroegmoderne en waarschijnlijk ook van laatmiddeleeuwse (vanaf circa 1300 AD) bewoning aangetroffen worden. Ook sporen van oudere bewoning kunnen aanwezig zijn. Bedacht dient echter te worden dat de bewoning in de vroege en volle middeleeuwen (tot circa 1300 AD) een meer dynamisch karakter gehad kan hebben en dat de plaats en grens ervan niet perse hoeft samen te vallen met die van de latere bewoning.

Literatuur

Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1992 , in: Grote Historische Provincie Atlas 1837-1844 Limburg

Bruekers, A. 1996 , in: Conceptlijst van de Archeologische Monumenten in de Gemeente Nederweert

Rondags, E. (e.a.) 2008 Inventariserend veldonderzoek, deel karterend, Roeventerschans te Roeven, gemeente Nederweert, in: Synthegra-Rapport P0502774

Renes, J. 1999 Landschappen van Maas en Peel. Een toegepast historisch-geografisch onderzoek in het streekplangebied Noord- en Midden-Limburg. (Tevens Proefschrift), in: Maaslandse Monografiën (groot formaat) 9

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr:	16644	Oppervlakte:	276.607 m2
CMA-nr:	58A - 011		
Status:	Terrein van hoge archeologische waarde		
Toponiem:	Nederweert		
Plaats:	Nederweert		
Gemeente:	Nederweert		
Provincie:	Limburg		
Coördinaten:	180568 / 366146		
Terreinbeheerder:	Provincie Limburg		

Complexen

Complextype

Begindatering

Einddatering

Nederzetting, onbepaald

Middeleeuwen laat

Nieuwe tijd

Beschrijving

Oude dorpskern van Nederweert

Op de AMK zijn historische dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde aangegeven. Dit is op grond van het belang van deze locaties, waar de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 19e-eeuwse en vroeg 20e-eeuwse kaarten. Binnen deze contouren kunnen in de bodem resten van vroegmoderne en waarschijnlijk ook van laatmiddeleeuwse (vanaf circa 1300 AD) bewoning aangetroffen worden. Ook sporen van oudere bewoning kunnen aanwezig zijn. Bedacht dient echter te worden dat de bewoning in de vroege en volle middeleeuwen (tot circa 1300 AD) een meer dynamisch karakter gehad kan hebben en dat de plaats en grens ervan niet perse hoeft samen te vallen met die van de latere bewoning.

Literatuur

Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1992 , in: Grote Historische Provincie Atlas 1837-1844 Limburg

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr:	16645	Oppervlakte:	238.890 m2
CMA-nr:	58A - 012		
Status:	Terrein van hoge archeologische waarde		
Toponiem:	Kruisstraat, Eind, Hulsen		
Plaats:	Onbekend		
Gemeente:	Nederweert		
Provincie:	Limburg		
Coördinaten:	181825 / 365336		
Terreinbeheerder:	Diverse eigenaren		

Complexen

Complextype

Begindatering

Einddatering

Nederzetting, onbepaald

Middeleeuwen laat

Nieuwe tijd

Beschrijving

Cluster oude bebouwing Kruisstraat, Eind en Hulsen.

Op de AMK zijn historische dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde aangegeven. Dit is op grond van het belang van deze locaties, waar de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 19e-eeuwse en vroeg 20e-eeuwse kaarten. Binnen deze contouren kunnen in de bodem resten van vroegmoderne en waarschijnlijk ook van laatmiddeleeuwse (vanaf circa 1300 AD) bewoning aangetroffen worden. Ook sporen van oudere bewoning kunnen aanwezig zijn. Bedacht dient echter te worden dat de bewoning in de vroege en volle middeleeuwen (tot circa 1300 AD) een meer dynamisch karakter gehad kan hebben en dat de plaats en grens ervan niet perse hoeft samen te vallen met die van de latere bewoning.

Literatuur

Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1992 , in: Grote Historische Provincie Atlas 1837-1844 Limburg

**Een verkennend archeologisch
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Houtsweg 12
te Nederweert-Eind, gemeente
Nederweert (L)**

W.J.F. Thijs & M. Stiekema

ARC-Rapporten 2010-53

Geldermalsen
2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Houtsweg 12 te Nederweert-Eind,
gemeente Nederweert (L)

ARC-Rapporten 2010-53
ARC-Projectcode 2010/015

Tekst

W.J.F. Thijs & M. Stiekema

Afbeeldingen

W.J.F. Thijs & M. Stiekema

Redactie

A.J. Wullink

Beheer en plaats van documentatie

Archaeological

Re-

search

&

Con-

sul-

tan-

cy

Versie 1.1, 10 maart 2010

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2010

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

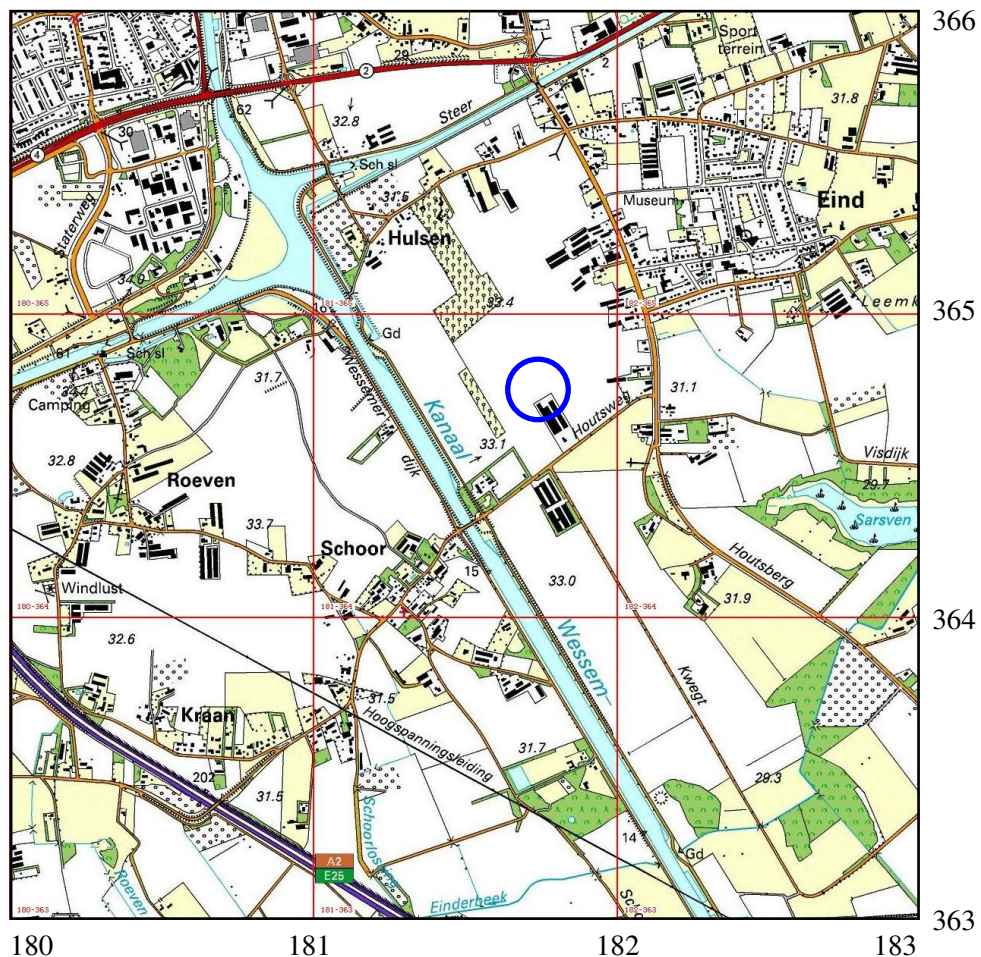
Projectnaam	Nederweert-Eind - Houtsweg 12
Projectcode	2010/015
Cis-code	38894
Projectleider	ARC bv, ir. W.J.F. Thijs
Contact	0345-620102, w.thijs@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Swalmen, M. Stiekema
Contact	0475-504961, stiekema@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Nederweert, mevr. M.H.M. Houtappels
Contact	0495-677258, m.houtappels@nederweert.nl
Toetsing	ArchAeO, drs. Fokko P. Kortlang
Contact	040-2519270, advies@archaeo.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Houtsweg 12
Plaats	Nederweert-Eind
Gemeente	Nederweert
Provincie	Limburg
Kaartblad	58A
RD-coördinaten	N: 181739/364809 O: 181778/364743 Z: 181723/364706 W: 181677/364778
Oppervlakte	5000 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Bortel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	Dekzandrug met oud bouwlanddek (3K14)
Bodem	Hoge zwarte enkeerdgronden, bestaande uit lemig fijn zand (zEZ23), grondwatertrap VII
Historische situatie	in ieder geval al sinds begin 19e eeuw in gebruik als akkerland
Archeologische verwachting	In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum – Bronstijd is middel-hoog, de kans op het voorkomen van archeologische resten uit de IJzertijd – Nieuwe tijd is hoog.

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Swalmen heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Houtsweg 12 te Nederweert-Eind in de gemeente Nederweert (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de uitbreiding van het aangrenzende agrarisch bedrijf. Hierbij zal een groot deel van het plangebied met een oppervlakte van circa 5.000 m² worden bebouwd met één of twee mestsilos en een varkensstal. De aanlegdiepte zal circa 1,5 m –mv bedragen. Hiervoor dient een bestemmingsplanwijziging plaats te hebben. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 18 januari 2010 door drs. M. Stiekema onder leiding van drs. A.J. Wulink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In januari 2010 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging centraal op een dekzandrug blijkt dat het plangebied vanaf het Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. Op het centrale deel van de dekzandrug zijn voornamelijk archeologische resten uit de IJzertijd - Nieuwe tijd aangetroffen, waaronder nederzettingsterreinen uit de Romeinse tijd en Middeleeuwen op korte afstand van het plangebied. In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum - Bronstijd is middelhoog, de kans op het voorkomen van archeologische resten uit de IJzertijd - Nieuwe tijd is hoog (zie tabel IV). De archeologische resten worden verwacht onder het esdek en in de top van de oorspronkelijke C-horizont. De vondstenlaag is opgenomen onderin het esdek; hier wordt ook wel van 'cultuurlaag' gesproken: een doorwerkte oude bodem tussen het esdek en de ongeroerde ondergrond met kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteen en houtskool. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe sporen en waterputten) worden verwacht in de top van de C-horizont. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Stiekema, M., 2010: *Archeologisch bureauonderzoek Houtsweg 12 te Nederweert-Eind in de gemeente Nederweert*, Econsultancy Rapport 09111747 (conceptversie).

zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens. .

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm op het onderzoeksterrein vijf boringen geplaatst tot maximaal 120 cm –mv. De boringen zijn verspreid over het terrein in een grid van 25 x 50 m gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De positie van de boringen is bepaald met behulp van meetlinten. De maaiveldhoogte van de boringen is bepaald aan de hand van het Actueel hoogtebestand Nederland⁴. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode. Omdat er in het plangebied een esdek is aangetroffen en de vondstzichtbaarheid matig tot slecht was ten tijde van het veldonderzoek, is er geen oppervlaktekartering uitgevoerd. (ASB).

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. In alle boringen werden voornamelijk matig fijne zanden aangetroffen. In alle boringen, was sprake van een intact bodemprofiel. In de boringen werd tot 50 - 100 cm –mv een donker bruinigrijze eerdlaag (Aap-horizont) aangetroffen. Hieronder is het oorspronkelijke moedermateriaal, de C-horizont, bestaande uit matig siltige geelgrijze tot donkergele zandafzettingen aangetroffen. Bij alle boringen is er tussen de eerdlaag en de C-horizont een dunne overgangszone van circa 5-15 cm aangetroffen, de A/C-horizont (ook wel bekend als 'mollenlaag'). Vanaf 80-100 cm –mv bevat de C-horizont laag enkele roestvlekken. Dit is de zogenaamde gley-zone (Cg-horizont),

⁴www.ahn.nl

het niveau waarbinnen de (schijn)grondwaterspiegel fluctueert. De grondwaterstand in het plangebied bevindt zich volgens de grondwatertrappenkaart rond de 270 cm –mv. Dat er toch sprake is van (lichte) gleyverschijnselen in het bodemprofiel kan worden verklaard doordat de dekzandafzettingen in het plangebied matig siltig van structuur zijn, waardoor bij overvloedige neerslag (tijdelijk) een schijn-grondwaterstand zou kunnen optreden. In de boringen zijn, buiten het eerddek, geen tekenen van verstoring aangetroffen.

De matig fijne zanden op de locatie zijn geïnterpreteerd als eolisch afgezette dekzanden (Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden). Op de locatie is een zo goed als intact eerddek van ten minste 60 cm dik aanwezig. Op basis van de kleur (donker bruingrijs) kan de bodem dus als hoge zwarte enkeerdgrond worden geclaccificeerd.

In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Het gaat hier echter om een verkennend bodemonderzoek, dat zich richt op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden en niet zo zeer op het onderzoeken op de aanwezigheid van archeologische vondsten en/of sporen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureau-onderzoek door Econsultancy ligt de locatie centraal op een uitgestrekt dekzandruggencomplex. Het plangebied is daardoor vanaf het Laat-Paleolithicum gunstig geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. Vanaf het Laat-Paleolithicum zal de hoger gelegen dekzandrug geschikt zijn geweest als (tijdelijke) nederzittingslocatie. Vanaf het Neolithicum was het plangebied geschikt voor permanente bewoning. De enkeerdgronden hebben, doordat ze de oorspronkelijke (podzol)bodems veelal beschermen tegen (recente) bodemverstorende ingrepen, een hoge archeologische trefkans.

Het verkennend inventariserend booronderzoek heeft aangetoond dat de locatie inderdaad op een dekzandrug ligt, waarop een dikke eerdlaag is aangetroffen, waardoor de bodem als hoge zwarte enkeerdgrond geclaccificeerd kan worden. Tijdens het verkennend onderzoek zijn geen grootschalige (recente) vergravingen aan het licht gekomen. Doordat de onderliggende dekzandafzettingen door de dikke eerdlaag beschermd zijn, hebben (recente) agrarische activiteiten geen invloed gehad op het archeologische niveau direct onder het eerddek. Omdat het bodemprofiel in het plangebied intact is blijft de hoge archeologische trefkans voor het plangebied overeind. Een vervolgonderzoek is noodzakelijk om vast te stellen of er op de onderzoekslocatie sprake is van een archeologische vindplaats.

4 Aanbeveling

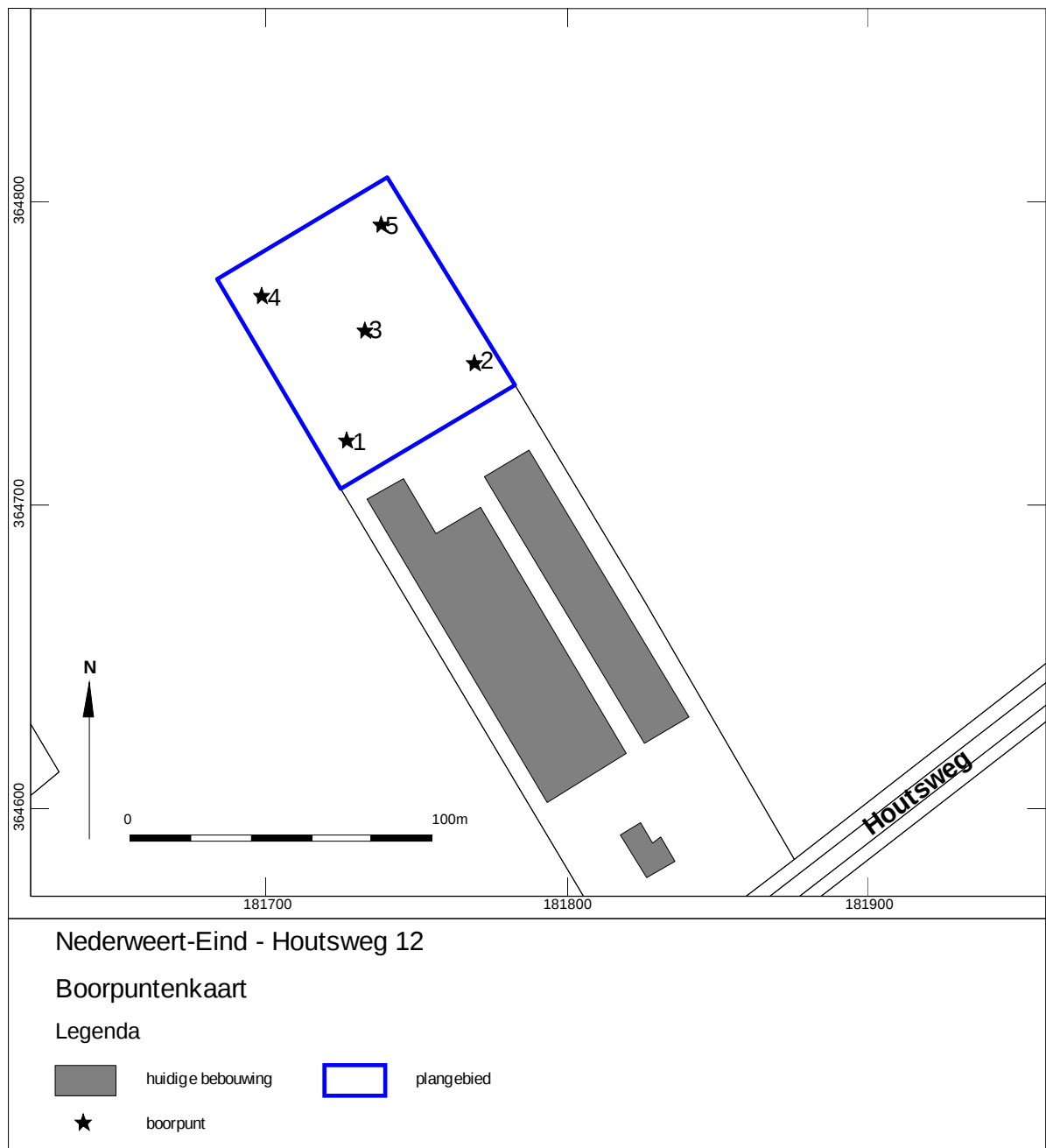
Op basis van de waargenomen dikte van de eerdlaag en de geplande mate van verstoring (circa 1,5 m –mv), kan worden geconcludeerd dat de voorgenomen nieuwbouw een bedreiging vormt voor mogelijk nog in het plangebied aanwezige archeologische waarden. Een vervolgonderzoek is noodzakelijk om vast te stellen of er op de onderzoekslocatie sprake is van een archeologische vindplaats. Omdat de

vondstenlaag waarschijnlijk deels is opgenomen in het eerddek, worden onder het eerddek voornamelijk grondsporen verwacht. Het vervolgonderzoek kan daarom het beste worden uitgevoerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek (IVO-P)

Voor het proefsleuvenonderzoek is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk, dat voor aanvang van de werkzaamheden moet worden goedgekeurd door het bevoegd gezag, de gemeente Nederweert. Ook bepalen zij de aard en omvang van het vervolgonderzoek.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

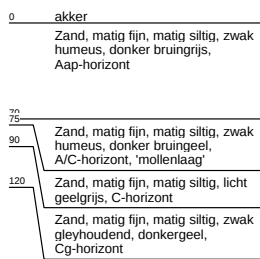
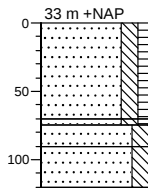

Afbeelding 2 Boorpuntenkaart. Door: M. Stiekema.

Bijlage 1 Boorprofielen

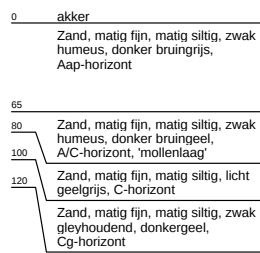
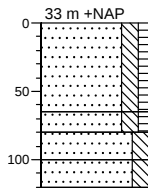
Boring: 1

X: 181727
Y: 364721

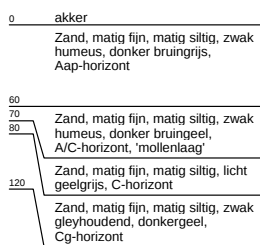
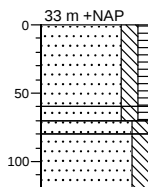
Boring: 2

X: 181769
Y: 364747

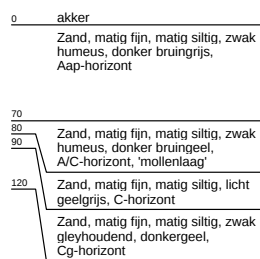
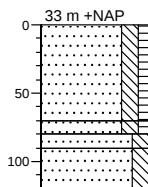
Boring: 3

X: 181733
Y: 364758

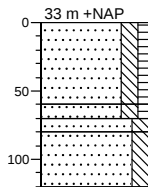
Boring: 4

X: 181699
Y: 364769

Boring: 5

X: 181738
Y: 364793

Opdrachtgever:
Locatie: Houtsweg 12

getekend volgens NEN 5104

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- >0
- >1
- >10
- >100
- >1000
- >10000

monsters

- geroerd monster
- ongeroerd monster

overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand

- slib
- water

